

Teuta AGAI-DEMJAHA

KONTRIBUTI I DIASPORËS SHQIPTARE NË ZVICËR PËR SHTETIN MIKPRITËS

Abstrakt:

Diaspora shqiptare në Zvicër përfaqëson një nga komunitetet më të rëndësishme të emigrantëve në tërë vendin. Gjatë dekadave, emigrantët shqiptarë kanë luajtur një rol jetik në sektorë të ndryshëm, përfshi këtu ekonominë, politikën, kulturën dhe sportin. Ky punim ka për qëllim hulumtimin e evolucionit historik të diasporës shqiptare në Zvicër, me theks të veçantë në kontributin e saj në tregun e punës, sipërmarrësin, politikën dhe diversitetin kulturor. Punimi e shqyrton rolin e mërgimtarëve shqiptarë në fusha të rëndësishme të ekonomisë së Zvicrës, si ndërtimtaria, gastronomia dhe tregtia, por edhe përfaqësimin në rritje të profesionistëve shqiptarë në jetën politike, kulturë dhe sport. Fillimisht, shqyrtohet historia e migrimit shqiptar drejt Zvicrës, që nga valët e para në vitet 1960 si punëtorë sezonalë, e deri te eksodi masiv gjatë luftës në Kosovë më 1999. Gjatë dekadave të fundit, diaspora shqiptare jo vetëm që ka arritur një nivel të lartë të integritimit në shoqërinë zvicerane, por ka dhënë edhe një kontribut të rëndësishëm për zhvillimin e saj. Në aspektin ekonomik, shqiptarët kanë ndërtuar biznese të suksesshme, kryesisht në sektorët e ndërtimtarisë, gastronomisë, transportit dhe shërbimeve, duke ndikuar në krijimin e vendeve të punës, zhvillimin e infrastrukturës dhe rritjen e diversitetit të tregut zviceran. Gjithashtu, themelimi i Rrjetit të Bizneseve të Diasporës Shqiptare në Zvicër ka forcuar bashkëpunimin ndërmjet afaristëve shqiptarë dhe ka kontribuar në konsolidimin e pozitës së tyre në tregun zviceran. Në planin politik, diaspora shqiptare pas procesit të konsolidimit dhe integritimit shoqëror është angazhuar për përfaqësim më të drejtpërdrejtë në kontekstin politik zviceran. Në sferën kulturore dhe sportive, diaspora shqiptare ka kontribuar në pasurimin e diversitetit multikulturor të Zvicrës, ndërkaq në atë sportive ka pasur një kontribut jashtëzakonisht të madh, sidomos në futboll. Përfundimisht, vlerësohet se diaspora shqiptare, nga një komunitet punëtorësh sezonalë, është transformuar në një forcë të rëndësishme ekonomike, politike dhe kulturore që jo vetëm i ruan lidhjet me atdheun, por kontribuon ndjeshëm edhe në mirëqenien dhe zhvillimin e shtetit mikpritës - Zvicrës.

Fjalë kyçe: Diaspora shqiptare, Zvicra, integrimi, ekonomia, politika, kultura, sporti.

Hyrje

Diaspora shqiptare në Zvicër përbën një nga komunitetet më të rëndësishme dhe më të integruara të shqiptarëve jashtë trojeve etnike. E formuar përmes disa valëve migrimi që nga vitet e 1960-ta, prania shqiptare në këtë shtet ka kaluar nga një model fillestar i migrimit ekonomik të përkohshëm në një komunitet të konsoliduar, që ka ndikuar thellësisht në jetën shoqërore, ekonomike, politike dhe kulturore të Zvicrës. Migrimi i shqiptarëve drejt Zvicrës është ndikuar nga faktorë të ndryshëm ekonomikë dhe politikë, përfshirë marrëveshjet për punëtorë sezonalë, represionin politik në ish-Jugosllavi dhe konfliktet e armatosura në Kosovë dhe rajonet të tjera shqiptare.

Me kalimin e kohës, ky komunitet ka kaluar nga faza e mbijetesës dhe integritit bazik në një periudhë të kontributit aktiv dhe të shumanshëm në shtetin mikpritës. Gjeneratat e reja të diasporës shqiptare në Zvicër jo vetëm që janë integruar me sukses në tregun e punës dhe në sistemin arsimor, por kanë dhënë një kontribut të dukshëm në zhvillimin ekonomik, jetën politike, si dhe pasurimin kulturor dhe sportiv të vendit. Nga ndërmarrjet ndërtimore të suksesshme dhe rrjetet e gastronomisë shqiptare, deri te përfaqësimi në partitë politike dhe organizatat sindikale, shqiptarët kanë dëshmuar se janë bërë pjesë aktive dhe e rëndësishme e shoqërisë zvicerane.

Ky punim synon të shqyrtojë në mënyrë të detajuar kontributin e diasporës shqiptare në Zvicër, me fokus të veçantë në katër sferat kryesore të ndikimit të saj: ekonominë, politikën, kulturën dhe sportin. Nëpërmjet analizës së historikut të migrimit, rrugëtimit të integritit dhe shembujve konkretë të suksesit, do të argumentohet se diaspora shqiptare jo vetëm që ka përfituar nga mundësitë që i ka ofruar shteti mikpritës, por njëkohësisht ka kontribuar në mirëqenien dhe zhvillimin e tij në mënyrë të ndjeshme dhe të qëndrueshme. Pas këtij pjese hyrëse, punimi do të ofrojë një përmbledhje të shkurtër të historisë së diasporës shqiptare në Zvicër. Në vijim, do të trajtohet kontributi ekonomik, politik, kulturor dhe sportiv i diasporës shqiptare në Zvicër. Në fund, punimi do të paraqes konkluzionet kryesore të nxjerra si rezultat i analizës së përgjithshme.

Historia e diasporës shqiptare në Zvicër

Prania e shqiptarëve në Zvicër ka një histori të pasur dhe të ndërlikuar, e cila është zhvilluar përmes disa valëve migruese të ndikuara nga faktorë të ndryshëm ekonomikë, politikë dhe shoqërorë. Fazat e hershme e migrimit të shqiptarëve drejt Zvicrës ka filluar gjatë vitit 1960, në kuadër të

marrëveshjeve bilaterale që Zvicra kishte me shtetet e Europës Juglindore për punëtorë sezonalë që ndryshe njiheshin edhe si “Gastarbeiter”.¹ Gjatë kësaj periudhe, shumica e emigrantëve shqiptarë vinin nga Kosova dhe Maqedonia, që atëherë ishin pjesët më të varfra dhe më të pazhvilluara të Jugosllavisë socialiste. Fillimisht migrimi kishte karakter ekonomik, dhe shumë nga emigrantët planifikonin që pas një kohe të ktheheshin në vendlindje. Mirëpo, me kalimin e kohës ata filluan të sjellin edhe familjet e tyre në Zvicër dhe të vendoseshin përgjithmonë atje.² Megjithatë, përkrahja për familjet e gjëra në vendlindje vazhdoi dhe në këtë mënyrë, migrimi drejt Zvicrës u bë një faktor i rëndësishëm në përmirësimin e standardeve të jetesës në këto rajone të cilat përballeshin me varfëri dhe dendësi të larta të popullsisë.³

Demonstratat studentore të vitit 1981, si dhe kriza e përgjithshme ekonomike në ish-Jugosllavi sollën deri te vala e dytë e migrimit të shqiptarëve nga Kosova dhe Maqedonia në Zvicër. Kësaj radhe, përveç faktorëve ekonomikë, arsyeja për migrim ishte edhe politike meqenëse shumë shqiptarët ikën në Zvicër për t’i shpëtuar përndjekjes nga policia dhe shërbimi sekret jugosllav. Një pjesë e madhe e këtyre mërgimtarëve shqiptarë ishte e angazhuar politikisht për çështjet kombëtare që kishin të bënin me situatën në vendlindje. Pas suprimimit me dhunë të autonomisë së Kosovës nga regjimi i Milosheviqit në vitin 1989, e gjithë struktura administrative e Kosovës u çmontua dhe praktikisht brenda natës shqiptarët u pushuan nga puna, iu mohua arsimi në gjuhën e tyre amtare dhe u ekspozuan ndaj një abuzimi masiv të të drejtave të tyre njerëzore dhe lirive civile.⁴ Ky realitet i krijuar bashkë me dezintegrimin e ish-Jugosllavisë dhe shpërthimin e luftërave në Kroaci dhe Bosnjë, shkaktoi një shpërngulje të madhe të shqiptarëve nga trojet e tyre drejt Zvicrës dhe vendeve të tjera perëndimore.⁵ Me fillimin e luftës së armatosur

¹ European Stability Initiative, “Prerja e kordonit të jetës: Emigrimi, familjet dhe e ardhmja e Kosovës, *European Stability Initiative*, Berlin - Stamboll, 18 shtator 2006, f. 3.

² Sanjin Arifagić & Olga Mitrović, *Compendium on Best Practices in Diaspora Engagement in the Western Balkans*, Regional Cooperation Council, Sarajevo, 2022, f. 25.

³ Bashkim Iseni, “Albanian-speaking transnational populations in Switzerland: continuities and shifts,” *Southeast European and Black Sea Studies*, 13:2, 2013, f. 229.

⁴ Për një spjegim të detajuar të ngjarjeve të kësaj periudhë shih Agon Demjaha, “Kosovo: A Perspective from Inside,” in Ramesh Thakur and Albrecht Schnabel ed. *Kosovo and the Challenge of Humanitarian Intervention: Selective Indignation, Collective Action, and International Citizenship*, United Nations University Press, Tokyo, December 2000.

⁵ Sipas burimeve të ndryshme mendohet se vetëm gjatë viteve të hershme të 1990-ta qindramija shqiptarë u shpërngulën nga trojet e tyre drejt Zvicrës dhe vendeve të tjera perëndimore. Shih Edison Jakurti, “Kosovo in the ‘90s: an economy for the darkest hour,” Kosovo 2.0, 18 March 2025, <https://kosovotwopointzero.com/en/kosovo-in-the-90s-an-economy-for-the->

në Kosovë gjatë viteve 1998-1999, ndodhi një eksod masiv i shqiptarëve të Kosovës, me ç'rast rreth 900,000 shqiptarë të detyruar nga forcat ushtarake dhe paramilitare serbe u shpërngulën në Shqipëri, Maqedoni, por edhe shumë vende perëndimore.⁶ Gjatë kësaj periudhe, Zvicra pranoi dhjetëra mijëra shqiptarë si refugjatë ose azilkërkues, duke zgjeruar kështu ndjeshëm praninë e komunitetit shqiptar, si dhe duke ndryshuar strukturën demografike të tij.

Duhet theksuar se pas vitit 2000, shqiptarët në Zvicër nisën një periudhë të thelluar të integritit shoqëror dhe ekonomik. Me këtë rast u rrit ndjeshëm numri i të rinjve shqiptarë që ndjekin studime të larta, hapin biznese, dhe përfaqësohen në media e institucione publike. Sot, sipas të dhënave të Zyrës Federale të Statistikave në Bern, në Zvicër jetojnë mbi 300,000 shqiptarë, prej të cilëve 200,000 nga Kosova, 70,000 nga Maqedonia e Veriut, 20,000 nga Lugina e Preshevës, 3,500 nga Shqipëria dhe të tjerët nga Mali i Zi dhe viset tjera ish-jugosllave.⁷ Përkundër disa paragjykimeve dhe pengesave ekzistuese, përmes angazhimit aktiv në sferat ekonomike, politike, akademike dhe kulturore, shqiptarët në Zvicër sot luajnë një rol gjithnjë e më të rëndësishëm në shoqërinë e këtij vendi. Përderisa gjenerata e parë e mërgimtarëve shqiptarë në Zvicrës, përveç me punën e tyre nuk ka dhënë ndonjë kontribut tepër të madh për Zvicrën si shtet mikpritës, gjenerata e dytë, e sidomos ajo e treta, kanë dhënë një kontribut të jashtëzakonshëm në këtë drejtim dhe atë në tri sfera kryesore: në ekonomi, politikë, si dhe sport dhe kulturë.

Kontributi ekonomik i diasporës shqiptare në Zvicër

Diaspora shqiptare në Zvicër ka luajtur një rol të rëndësishëm në zhvillimin ekonomik të këtij vendi, jo vetëm përmes integritit në tregun e punës, por edhe përmes krijimit të mundësive të punësimit dhe ndërmarrësisë në një varg fushash. Shumica e shqiptarëve të Zvicrës janë të përfshirë në sektorë të rëndësishëm të ekonomisë, si ndërtimtaria, gastronomia, industria përpunuese, transporti dhe shërbimet e ndryshme. Ndërtimtaria ka qenë dhe mbetet një ndër sektorët kryesorë të punësimit të mërgatës shqiptare, meqë në rast të mungesës së kualifikimeve, aty ishin gjasat më të mëdha

darkest-hour/.

⁶ Duhet theksuar se edhe 590,000 të tjerë ishin detyruar të zhvendoseshin brenda vendit. Shih Independent International Commission on Kosovo, "The Kosovo Report," *Independent International Commission on Kosovo*, 21 qershor 2006, f. 1.

⁷ Nefail Maliqi, "Publikohen shifrat zyrtare, 300 mijë shqiptarë në Zvicër," *Top Channel*, 12.01.2024, <https://top-channel.tv/2024/01/12/publikohen-shifrat-zyrtare-300-mije-shqiptare-ne-zvicer/>.

për t'u punësuar. Pikërisht për këtë arsye, pjesa më e madhe e gjeneratës së parë të mërgimtarëve kanë mbetur aty dhe kanë kontribuar në zhvillimin e këtij sektori. Puna e tyre ka qenë thelbësore për zhvillimin urban dhe infrastrukturor në disa kantone të Zvicrës. Me kalimin e kohës, një pjesë e të punësuarve gradualisht e kanë ndërruar statusin nga punëtorë, në punëdhënës të vegjël dhe të mesëm, duke ndikuar kështu në shtrirjen edhe më të gjerë të shqiptarëve në këtë aktivitet ekonomik.⁸

Falë rritjes dhe zgjerimit të këtyre ndërmarrjeve ndërtimore, sot disa nga to janë të përfshira në projekte të ndërtimtarisë, të cilat i plotësojnë kriteret e larta zvicerane nga aspekti i profesionalizmit, kompetencës dhe shkathtësive të larta teknike dhe inxhinierike. Kështu, ndërmarrja “Groupe Orllati” me seli në Lozanë⁹ vlen si një ndër gjigantët ndërtimor në pjesën frankofone të Zvicrës. Me mbi 900 të punësuar dhe mbi 1000 makineri të mëdha ndërtimi kjo kompani ka realizuar projekte me investime prej më shumë se 1 miliard frangash zvicerane.¹⁰ Ndër projektet e shumta, ndoshta më i rëndësishmi është ai i transformimit të stacionit të trenit dhe urës së kuqe në Grand Lancy në Gjenevë, në kuadër të projektit CEVA. Vlera totale e këtij projekti ishte rreth 20 miliardë franga zvicerane dhe realizimi i tij ishte bërë nga një konzorcium i cili pos ndërmarrjes “Groupe Orllati” përfshinte edhe dy ndërmarrje të tjera zvicerane.¹¹ Nga ana tjetër, ndërmarrja “Lika Group AG” e themeluar në vitin 2012 nga Esat Lika nga Kosova tashmë vlen si një ndër kompanitë më të mëdha në fushën e ndërtimtarisë dhe patundshmërive sidomos në pjesën gjermanfolëse të Zvicrës. Ajo ka realizuar një varg projektesh të suksesshme si në Zvicër, ashtu edhe në Evropë.¹² përfshi këtu edhe ndërtimin e hotelit prestigjioz në Davos të Zvicrës. Madje, Esat Lika në bashkëpunim me Elton Axhaj nga Shqipëria – tani biznesmen i suksesshëm në Zvicër, në vigjilje të “Forumit Ekonomik Botëror” (WEF) kishin hapur “House of Kosovo” me qëllim të paraqitjes sa më të mirë të Kosovës para kompanive kryesore në botë që e vizitojnë këtë Forum.¹³ “Shtëpia e Kosovës” ishte hapur në një

⁸ Bashkim Iseni, “Ndërtuesit e Zvicrës, *Albinfo.ch*, 11 dhjetor 2017; <https://www.albinfo.ch/ndertuesit-e-zvicres-2/>.

⁹ Ndërmarrja është themeluar në vitin 1995 nga vëllezërit Avni dhe Basri Orllati.

¹⁰ Ndërtimi Media, “Orllati me mbi 1000 makineri, bëhet gjigant i ndërtimit në Zvicër,” *Ndërtimi Media*; 22 shkurt 2023; <https://ndertimi.info/orllati-me-mbi-1000-makineri-behet-gjigant-i-ndertimit-ne-zvicer/>.

¹¹ Po aty.

¹² Albinfo, “Ambasadori Ukelli viziton kompaninë LIKA,” *Albinfo.ch*, 19 mars 2021; <https://www.albinfo.ch/ambasadori-ukelli-viziton-kompanine-lika/>.

¹³ Kemajl Berisha, “‘House of Kosovo’ opens at the World Economic Forum in Davos, *Telegrafi*, 19 January 2025; <https://telegrafi.com/en/House-Kosovo-opens-at-the-World-Eco->

sanatorium të vjetër, të cilin Lika dhe Axhaj si investitorë në kuadër të “LIKA Holding AG” do ta shndërrojnë në hotel Luksoz “Hotel Summit Davos”.

Ky projekt me vlerë 150 milionë franga zvicerane, përveç hotelit, parasheh edhe ndërtimin e apartamenteve luksoze dhe një SPA qendër me ujëra shërues.¹⁴

Duhet theksuar se një nga aspektet më domethënëse të kontributit ekonomik të diasporës shqiptare në Zvicër ka qenë pikërisht krijimi i bizneseve të ndryshme. Shqiptarët në Zvicër përveç sektorit të ndërtimtarisë, kanë themeluar një numër të madh ndërmarrjesh edhe në fusha tjera të ndryshme si gastronomia, transporti, shërbimet financiare e të tjera. Gastronomia paraqet një sektor tjetër të rëndësishëm përmes të cilit diaspora shqiptare ka kontribuar në Zvicër si shtet mikpritës. Sot shqiptarët në Zvicër kanë në pronësi më shumë se 2,000 restorante anembanë shtetit me një qarkullim vjetor mbi 500 milionë franga zvicerane.¹⁵ Në këtë mënyrë, duke prezantuar në restorante dhe kafenetë e tyre ushqimet tradicionale shqiptare, diaspora shqiptare në Zvicër ka pasur një ndikim të rëndësishëm në skenën e gastronomisë së vendit. Ky angazhim i diasporës shqiptare në gastronomi jo vetëm që ka shfaqur trashëgiminë e tyre të pasur kulturore, por ka kontribuar edhe në peizazhin e larmishëm dhe diversitetin ushqimor të Zvicrës. Përmes përpjekjeve të tyre kulinare, diaspora shqiptare në Zvicër ka ndihmuar në kapërcimin e boshllëqeve kulturore dhe në nxitjen e një mirëkuptimi më të madh midis komuniteteve. Sot, shumë restorante në pronësi të shqiptarëve janë bërë vende të dashura takimi, duke ofruar një atmosferë të ngrohtë dhe mikpritëse, ku njerëzit mund të shijojnë ushqime të shijshme dhe të përjetojnë mikpritjen shqiptare. Restoranti “Ilyria”¹⁶ në Zürich, Restorante “Casa Nostra”¹⁷ dhe “Prizreni” në Gjenevë, Restoranti “Plisi”¹⁸ në Dübendorf, e shumë të tjerë, janë të njohur për mikpritjen e tyre të ngrohtë dhe shërbimin me cilësi të lartë që ka kontribuar në popullaritetin e tyre jo vetëm tek diaspora shqiptare, por edhe në mesin e vendasve, diplomatëve ndërkombëtarë si dhe turistëve të shumtë.

nomic-Forum-in-Davos/.

¹⁴ Telegrafi, “Korporata LIKA Holding AG pritet të ndërtojë hotelin prestigjioz Summit Davos,” *Telegrafi*, 23 mars 2023; <https://telegrafi.com/korporata-lika-holding-ag-pritet-te-nder-toje-hotelin-prestigjioz-summit-davos/>.

¹⁵ Chester Production, “Global Albanian Gastronomy Festival: Aty ku tradita takohet me tregtinë,” Global Albanian Gastronomy Festival, October 2024; <https://gagfestival.com/about-us>.

¹⁶ Shih <https://illyria-grill.ch/>.

¹⁷ Shih <https://casanostrageneve.ch/en/restaurant/>.

¹⁸ Për më shumë detaje shih <https://plisi.ch/>.

Një rast i veçantë që po ashtu vlen të përmendet është ai i Rexhep Rexhepit nga Zhegra - një ¹⁹nga orëtarët më të njohur të ditëve të sotme në mbarë botën. Ai me ndërmarrjen e tij të pavarur të orëve “Akrivia”²⁰ tanimë në vitet 2018 dhe 2022 e ka fituar “Çmimin e Madh të Orëve në Gjenevë” (Grand Prix d’horlogerie de Genève), ndërkaq që Gazeta e mirënjohur britanike “Financial Times” e kishte përshkruar atë si “Mocartin e prodhimit të orëve”.²¹ Rexhepi ishte shpërngulur në Zvicër në vitin 1998 në moshën 12 vjeçare, ndërkaq që në moshën 25 vjeçare e krijoi markën e tij “Akrivia”.²² Sot orët e tij janë ndër më të shtrenjtat në botë, me çmimin më të lirë prej 500,000 dollarë amerikanë, ndërkaq që modeli i tij “Chronomètre Antimagnétique (RRCA) ishte shitur për 2.1 milionë franga zvicerane në ankandin bamirës Only Watch.”²³

Një hap tejet i rëndësishëm për konsolidimin dhe përforsimin e mëtejshëm të ndërmarrjeve të shumta të udhëhequra nga përfaqësues të diasporës shqiptare ishte themelimi i Rrjetit të Bizneseve të Diasporës Shqiptare (RRBDSH) në Zvicër në vitin 2013.²⁴ Padyshim që unifikimi dhe fuqizimi në një shoqatë të përbashkët ishte i domosdoshëm, si për vetë ndërmarrjet, ashtu edhe për gjithë komunitetin shqiptar në Zvicër. Ky rrjet nga njëra anë synonte të shërben si urë lidhëse në mes bizneseve të shqiptarëve në Zvicër dhe atyre në vendlindje. Nga ana tjetër, ai në të njëjtën kohë kishte për qëllim rritjen e performancës dhe rentabilitetit të secilës ndërmarrjeje shqiptare në Zvicër, si brenda, ashtu edhe jashtë vendit.

Kontributi politik i diasporës shqiptare në Zvicër

Siç theksuam më lart, një pjesë e madhe e të përndjekurve politikë që u strehua në Zvicër ishte aktivisht e angazhuar politikisht për çështjet kombëtare në Kosovë, Maqedoni dhe Luginë të Preshevës. Ata u rreshtuan

¹⁹ Për më shumë detaje shih uebfaqen e Rrjetit të Bizneseve të Diasporës Shqiptare në Zvicër <https://rrbdsh.ch/>.

²⁰ Në greqishten e vjetër do të thotë “saktësi”.

²¹ Iliria News Agency, “Rexhep Rexhepi, Mocarti i prodhimit të orëve zvicerane,” *INA - Iliria News Agency*, 19 prill 2024; <https://ina-online.net/rexhep-rexhepimocarti-i-prodhimit-te-or-eve-zvicerane/>.

²² Nderim Salihi, “Kosovari depërton me markën e vet në metropolin e orëve,” *Albunfo.ch*, 5 janar 2016; <https://www.albinfo.ch/kosovari-deperton-marken-e-vet-ne-metropolin-e-oreve/>.

²³ Luxury Bazar, “The 20 Most Expensive Watch Brands in the World,” *Grey Market*, 28 February 2025; <https://www.luxurybazaar.com/grey-market/most-expensive-watch-brands/?srsltid=AfmBOopCnQoa2X7IDWuTzAIIno00PkiEbSUZoAqFtru4Y7OiuZwCmRtLY>.

²⁴ Për më shumë detaje shih <https://rrbdsh.org/>.

në përkrahje të pavarësisë së Kosovës dhe kundër dominimit politik dhe ushtarak të Serbisë, ndërkaq në Maqedoni dhe Luginën e Preshevës, e mbështetën kauzën për përmirësimin e statusit socio-politik të popullatave etnike shqiptare që jetonin atje.²⁵ Ky përkushtim i diasporës në Zvicër, por edhe në vendet e tjera perëndimore për çështjen kombëtare vjen në shprehje sidomos gjatë viteve të 1990-ta, kur situata e shqiptarëve në Kosovë pas suprimimit të autonomisë ishte tejet e përkeqësuar. Në të vërtetë, fushata për ndërkombëtarizimin e çështjes së Kosovës, rezistenca paqësore e shqiptarëve, por edhe funksionimi i sistemit paralel në Kosovë, në masë të madhe ishte financuar nga diaspora përmes taksës vullnetare prej 3% të të ardhurave personale.²⁶ Nga ana tjetër, themeluesit kryesorë të Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës (UÇK) ishin nga diaspora kosovare në Zvicër, dhe kjo diasporë jo vetëm që e mbështeti fuqimisht UÇK-në përmes kontributeve financiare në Fondin “Vendlindja thërret”, por ofroi edhe shumë vullnetarë në luftën kundër ushtrisë serbe gjatë viteve 1998-1999.²⁷ Një mbështetje e këtillë pastaj u përsërit në rastin e konfliktit në Maqedoni në vitin 2001 dhe, në një farë mase, edhe gjatë konfliktit në Luginën e Preshevës gjatë viteve 2000-2001.²⁸

Pas përfundimit të konflikteve në territoret shqiptare të ish-Jugosllavisë, diaspora shqiptare në Zvicër filloi një proces intenziv të integritit shoqëror, duke shtuar njëkohësisht interesimin për përfaqësim më të drejtpërdrejtë në kontekstin politik zviceran. Duhet theksuar se angazhimi politik i diasporës shqiptare në Zvicër nënkupton një fenomen shumëdimensional që ndërlidhet me procese më të gjera të integritit, ruajtjes së identitetit dhe aktivizmit politik transnacional.²⁹ Siç u përmend më herët, gjatë dekadave të fundit, komunitetet shqiptare në Zvicër kanë shënuar një përparim të rëndësishëm në sferën shoqërore, ekonomike dhe gjithnjë e më shumë në atë politike. Një mobilizim i tillë i gjithmbarshëm ka rezultuar në krijimin e një varg shoqatash të reja dhe dinamike të emigrantëve shqiptarë, siç janë Kuvendi i Shqiptarëve në Zvicër, platforma në internet Albinfo.ch, Lidhja e Arsimitarëve

²⁵ Joniada Barjaba, “Albanian Diaspora across the World,” *Athens Journal of Mediterranean Studies*, Volume 5, Issue 3, 2019, f. 179.

²⁶ Iseni, 2013, f. 233.

²⁷ Për më shumë detaje rreth mbështetjes së luftës në Kosovë nga diaspora shqiptare shih Paul Hockenos, *Homeland calling: Exile patriotism and Balkan wars*, Ithaca, NY: Cornell University Press, 2003..

²⁸ Iseni, 2013, f. 233.

²⁹ Katerina Veljanovska Blazhevskaja, “FACTORS THAT INFLUENCE THE PROCESS OF MIGRATION OF YOUTH: A CASE STUDY OF KOSOVO,” *Security and Defence Quarterly*, 17(4), 2017, f. 48.

dhe Prindërve Shqiptarë në Zvicër (LAPSH), Universiteti Popullor Shqiptar në Gjenevë, Seksioni Shqiptar i Partisë Demokristiane të Zvicrës, aktivistët shqiptarë të Sindikatës kryesore të punëtorëve (Unia).³⁰ Për më tepër, brezi i dytë dhe i tretë i shqiptarëve, i rritur dhe arsimuar në Zvicër, ndjeshëm e shton angazhimin politik, duke përfshirë kandidimin për poste publike, pjesëmarrjen aktive në fushata politike dhe avokimin për çështje që prekin komunitetin shqiptar.³¹

Si rezultat, ata filluan të anëtarësohen në partitë kryesore politike të Zvicrës si Partia Socialdemokrate (SP), Partia e Gjelbër (GPS), Partia Liberale (FDP), dhe Partia Popullore Demokristiane e Zvicrës (CVP), që më vonë edhe të garojnë si kandidatë në zgjedhjet e niveleve të ndryshme. Fillimisht, kandidatët shqiptarë arritën të sigurojnë poste në nivelin komunal, e më vonë edhe në nivelin kantonial dhe federal. Me kalimin e kohës, numri i kandidatëve shqiptarë dhe përfaqësimi politik i tyre në nivel komunal është rritur ndjeshëm në shumë qytete të Zvicrës si Zürich, Basel, Gjenevë, Winterthur dhe Lausanne. Kështu në zgjedhjet për asamblatë komunale në kantonin Vaud në vitin 2011 kishte 42 kandidatë shqiptarë, nga të cilët ishin zgjedhur 11 sish, në komuna të ndryshme.³² Në zgjedhjet e ardhshme në vitin 2016 numri i kandidatëve shqiptarë ishte dyfishuar, dhe shumë prej tyre ishin zgjedhur në asamblatë komunale të këtij kantoni.³³ Nga ana tjetër, në zgjedhjet për asamblatë komunale në kantonin e Gjenevës në vitin 2020 kishte 24 kandidatë nga diaspora shqiptare, me ç'rast disa prej tyre u zgjodhën në njërin nga 45 asamblatë komunale të këtij kantoni.³⁴

Suksesi i arritur në zgjedhjet për asamblatë komunale në qytetet e ndryshme në mbarë Zvicrën, shërbeu si inkurajim për përfaqësuesit e diasporës shqiptare që në kuadër të partive politike tradicionale zvicerane të kandidojnë edhe për pozita në nivelin kantonial dhe federal. Osman Osmani

³⁰ Iseni, 2013, f. 239.

³¹ Bashkim Iseni, "Kush i përfaqëson shqiptarët në Zvicër?," *Albinfo.ch*, 20 Tetor 2016; <https://www.albinfo.ch/kush-i-perfaqeson-shqiptaret-ne-zvicer/>.

³² Albinfo, "Shqiptarët ia mësyjnë politikës zvicerane," *Albinfo.ch*, 16 shkurt 2011; <https://www.albinfo.at/shqiptaret-ia-mesyjne-politikes-zvicerane/>.

³³ Rajoni Press, "Dhjetëra kandidatë shqiptarë në zgjedhjet për asamblatë komunale në Vaud," *Rajoni Press*, 26 Shkurt, 2016; <https://rajonipress.com/dhjetera-kandidate-shqiptare-ne-zgjedhjet-per-asamblete-komunale-ne-vaud/>.

³⁴ Preshevajonë, "Mbi 100 kandidatë shqiptarë në zgjedhjet komunale dhe kantonale në Zvicër," Preshevajonë, 14 mars 2020; <https://www.preshevajone.com/mbi-100-kandidate-shqiptare-ne-zgjedhjet-komunale-dhe-kantonale-ne-zvicer-mund-te-mos-fitojne-asnje-japse/>.

është deputeti i parë shqiptar i cili në vitin 2006 fitoi në zgjedhjet kantonale, në Kantonin e Schaffhausenit. Pastaj, deri në vitin 2013, diaspora kishte vetëm tre deputetë në nivel kantonesh, nga një në Zug, Lucern dhe St. Gallen. Në këtë vit, Osman Sadiku, nga partia Socialdemokrate u zgjodh si deputet në parlamentin e Kantonit të Glarusit, duke e ngritur numrin e deputetëve kantonalë në Zvicër nga komuniteti shqiptar në katër.³⁵ Me kalimin e kohës, përfaqësimi i përfaqësuesve të diasporës shqiptare është rritur vazhdimisht, duke kulmuar në zgjedhjet parlamentare në Kantonin e Gjenevës në vitin 2023 kur pesë shqiptarë zgjedhen për deputetë.³⁶ Në këtë drejtim, duhet theksuar se një sukses i jashtëzakonshëm është arritur kur në qershor të vitit 2020, Ylfete Fanaj, tanimë politikane e etabluar në Zvicër zgjedhet Kryetare e Parlamentit të kantonit të Lucernit. Zgjedhja e saj në postin e kryetares së Parlamentit të kantonit të Lucernit është rasti i parë në tërë Zvicrën, ku një grua me prejardhje të huaj zgjedhet në një pozitë aq të lartë.³⁷ Më 11 gusht të vitit 2023, Ylfete Fanaj edhe njëherë e shkruan historinë jo vetëm të komunitetit shqiptar në Zvicër, por edhe të gjithë Zvicrës duke u zgjedhur Ministre në qeverinë kantonale të Lucernit. Zlfete Fanaj është femra e parë me origjinë shqiptare në një kabinet kantonar të Zvicrës, por edhe përfaqësuesja e parë e Partisë Socialdemokrate pas tetë vitesh në qeverinë kantonale të Lucernit.³⁸

Megjithatë, gjatë gjithë kësaj periudhe përfaqësimi në nivelin federal mbetet sfidë dhe ambicie e parealizuar për përfaqësuesit e diasporës shqiptare në Zvicër. Edhe pse dy përfaqësues të komunitetit shqiptar kishin kandiduar për herë të parë në zgjedhjet e vitit 2011, ata nuk kishin arritur të zgjedheshin deputetë në parlamentin federal. Ndërkohë, numri i kandidatëve shqiptarë që

³⁵ Tre deputetët e parë kantonalë nga diaspora shqiptare ishin Zari Xhaferi, në kantonin e Zug-ut, Ylfete Fanaj, kantoni i Lucernit dhe shqiptaro-zvicerani Etrit Hassler në Kantonin St. Gallen. Shih Albinfo, "Osman Sadiku, deputeti më i ri shqiptar në nivel kantonar," *Albinfo.ch*, 28 qershor 2013; <https://www.albinfo.ch/osman-sadiku-deputeti-me-i-ri-shqiptar-ne-niv-el-kantonar/>.

³⁶ Lenard Ferati, "Historike në Zvicër, në kantonin e Gjenevës fitojnë 5 shqiptarë, kandidatë për deputetë në zgjedhjet parlamentare," *Bota Sot*, 3 prill 2023; <https://www.botasot.info/zvicra-diaspora/1970837/historike-ne-zvicer-ne-kantonin-e-gjeneves-fitojne-5-shqiptare-kandidate-per-deputete-ne-zgjedhjet-parlamentare/>.

³⁷ Albinfo, "Ylfete Fanaj nga sot është kryetare e Parlamentit të Kantonit të Lucernit," *Albinfo.ch*, 23 qershor 2020; <https://www.albinfo.ch/ylfete-fanaj-nga-sot-eshte-kryetare-e-parlamentit-te-kantonit-te-luceernit/>.

³⁸ Susanne Wenger, "Ylfete Fanaj, a Lucerne trailblazer," *Swiss Community*, 11 August 2023; <https://www.swisscommunity.org/en/news-media/swiss-revue/article/ylfete-fanaj-a-lucerne-trailblazer>.

garuan në zgjedhjet e vitit 2015 u ngrit në mbi 30, duke shënuar kështu një rritje jashtëzakonisht të madhe. Gjithsesi, befasi në këto zgjedhje ishte edhe fakti se përderisa deri atëherë kandidatët shqiptarë në zgjedhjet e të gjitha niveleve kishin garuar gjithmonë në kuadër të Partisë Socialdemokrate, kësaj here 15 prej tyre garuan në kuadër të Partisë Popullore Demokristiane. Sido që të jetë, edhe kësaj radhe asnjë nga kandidatët shqiptarë nuk arriti të merrte numër të mjaftueshëm të votave për t'u zgjedhur deputetë në parlamentin federal. Me gjasë dështimi në këto zgjedhje dhe mësimet e nxjerra kishin ndikuar që në zgjedhjet e mbajtura me 20 tetor të vitit 2019 të kandidonin vetëm gjashtë përfaqësues të diasporës shqiptare. Për fat të keq edhe kësaj radhe asnjëri prej tyre nuk arriti të zgjedhej për deputet.³⁹ Suksesi historik dhe më i madh i komunitetit shqiptar në Zvicër në aspektin e përfaqësimit politik të tyre u arrit më 22 tetor të vitit 2023 kur Islam Alijaj me 95.054 vota zgjedhet deputet në parlamentin federal të Zvicrës. Në këtë mënyrë, komuniteti shqiptar i Zvicrës bëhet për herë të parë me një deputet të nivelit federal, duke dëshmuar kështu nivelin e lartë të integritetit të komunitetit shqiptar dhe kontributin e tij të qartë për Zvicrën si vend mikpritës.⁴⁰

Duhet përmendur se një rol pozitiv në inkurajimin dhe organizimin e përfaqësuesve të diasporës shqiptare për pjesëmarrje në jetën politike të Zvicrës kanë edhe përfaqësitë diplomatike konsullore të Kosovës, të Maqedonisë së Veriut dhe të Shqipërisë, si në Bern ashtu edhe në Gjenevë. Diplomatët në këto përfaqësi mund të ndihmojnë në rritjen e bashkëpunimit dhe bashkërenditjen e kandidatëve potencialë të diasporës shqiptare për nivelet e ndryshme të përfaqësimit politik në Zvicër. Ndikim pozitiv në këtë drejtim mund të kenë edhe Konsujt e Nderit, meqenëse shpesh ata edhe vet janë pjesë e diasporës. Për fat të keq, edhe përkundër disa tentativave, Kosova për momentin, nuk ka Konsull Nderi në Zvicër. Maqedonia e Veriut, për herë të parë në historinë e saj diplomatike dhe me angazhimin e diplomatëve shqiptarë në Bern dhe Gjenevë, arriti të emërojë Konsullin e parë të Nderit për kantonet frankofone. Bëhet fjalë për biznesmenin dhe arkitektin zt. Zaim Jashari i cili edhe vet është pjesë e diasporës shqiptare nga Maqedonia e Veriut.

³⁹ Telegrafi, "Has the time come for an Albanian in the Parliament of Switzerland?," *Telegrafi*, 18 October 2019; <https://telegrafi.com/en/ka-ardhur-koha-per-nje-shqiptar-ne-parlamentin-e-zvices/>.

⁴⁰ Ilyria News Agency, "Ja kush është deputeti i vetëm shqiptar në Parlamentin e Zvicrës," Ilyria News Agency, 25 tetor 2023; <https://ina-online.net/kush-eshte-islam-aliaj/>.

Kontributi kulturor dhe sportiv i diasporës shqiptare në Zvicër

Përveç kontributit ekonomik dhe politik, diaspora shqiptare në Zvicër ka pasur një ndikim të dukshëm edhe në fushat e kulturës dhe sportit. Sa i përket kulturës, komuniteti shqiptar në Zvicër ka kontribuar në pasurimin e diversitetit kulturor të vendit përmes festivaleve, muzikës dhe letërsisë. Kjo pjesëmarrje aktive në jetën kulturore ka qenë e dukshme në disa nivele – nga organizatat komunale e deri te përfaqësimi në arenat ndërkombëtare. Duhet theksuar se shoqatat kulturore shqiptare kanë luajtur një rol thelbësor në ruajtjen dhe promovimin e gjuhës, letërsisë, muzikës dhe zakoneve tradicionale shqiptare. Shoqatat si Këshilli kantonal i Lidhjes së Arsimtarëve dhe Prindërve Shqiptarë “Naim Frashëri” në Gjenevë, Qendra e integritetit kulturor “Aleksandër Moisiu” në Winterthu, Shoqata kulturore-artistike “Teuta” në Lozanë, Shoqata për solidaritet dhe për kulturën shqiptare në St. Gallen, e shumë të tjera, rregullisht organizojnë aktivitete si mbrëmje letrare, koncerte me artistë shqiptarë dhe kurse gjuhe për fëmijët e diasporës.⁴¹ Padyshim se këto aktivitete i ndihmojnë shqiptarët në Zvicër të ruajnë lidhjen me atdheun dhe kulturën përkatëse, por në të njëjtën kohë edhe e pasurojnë mozaikun multikulturor të Zvicrës.

Përveç ruajtjes së trashëgimisë kulturore, diaspora shqiptare po ashtu ka kontribuar edhe në promovimin e kulturës shqiptare në skenën publike zvicerane. Rregullisht janë organizuar koncerte, ekspozita, shfaqje teatrore dhe panairë librash⁴², ndërkaq filmat me regjisorë dhe aktorë shqiptarë nga diaspora dhe vendet e origjinës rregullisht janë shfaqur anembanë Zvicrës.⁴³ Ndër tjera, në tetor të vitit 2021 “Kuvendi i Shqiptarëve në Zvicër” e organizoi javën e “Kulturës Shqiptare” e cila në përmbajtje kishte disa fusha të artit e

⁴¹ Albinfo, “Shoqatat shqiptare kulturore në Zvicër,” Albinfo.ch, 11 tetor 2010; <https://www.albinfo.ch/shoqatat-shqiptare-kulturore-ne-zvicer/>.

⁴² Panire të librit janë organizuar rregullisht në shumë qytete të Zvicrës, shih për shembull Albinfo, “Panairi i Librit në Gjenevë, promovimi i letërsisë shqipe,” *Albinfo.ch*, 11 mars 2025; <https://www.albinfo.ch/panairi-i-librit-ne-gjeneve-promovimi-i-letersise-shqipe/?%3E>.

⁴³ Filmat shqiptarë janë kanë marrë pjesë në shumë festivale dhe janë shfaqur nëpër qendrat kulturore dhe kinmeatë në mbarë Zvicrën duke fituar edhe çmime të para. Shih Rexhep Rifati, “Në Zvicër, filmi ‘Ninullë’ i Adrian Asllanit fitoi çmimin FILMI MË I MIRË,” *Prointegra.ch*, 23 mars 2024; <https://prointegra.ch/ne-zvicer-filmi-ninulle-i-adrian-asllanit-fitoi-cmimin-filmi-me-i-mire/>. Shih poashtu edhe Xhemazije Rizvani, “Filmi ‘The Beginning’ i Agim Abdullait shfaqet në Zvicër si një ndër filmat më të mirë të Maqedonisë së Veriut,” PORTALB, 2 shkurt 2024; <https://portalb.mk/filmi-the-beginning-i-agim-abdullait-shfaqet-ne-zvicer-si-nje-nder-filmat-me-te-mire-te-maqedonise-se-veriut/>.

kulturës shqiptare. Sipas përfaqësuesve të Kuvendit, qëllimi i kësaj ngjarjeje ishte të nxjerrë në dritë disa nga format e organizimit kulturor të shqiptarëve në shtetin helvetik. Në debatet e organizuara në kuadër të këtij manifestimi kishte edhe qytetarë zviceranë, të cilët ishin të interesuar të njihen me arritjet e shqiptarëve në fusha të ndryshme, por edhe me të kaluarën dhe të sotmen e komunitetit shqiptarë në Zvicër.⁴⁴ Në përgjithësi, të gjitha evenimentet e këtilla kulturore janë frekuentuar jo vetëm nga komuniteti shqiptar, por edhe nga qytetarë të tjerë që jetojnë në Zvicër. Përmes këtyre aktiviteteve, diaspora shqiptare padyshim ka arritur ta promovojë kulturën shqiptare në Zvicër, por edhe ta begatojë diversitetin multikulturor e vendit nikoqir.

Megjithatë, duhet theksuar se ndoshta kontributin më të madh në sferën e kulturës për Zvicrën si shtet mikpritës komuniteti shqiptar e ka dhënë përmes muzikës. Sipas Radiotelevizioni Zviceran (SRF), në gjashtë muajt e fundit në Zvicër është transmetuar më shumë muzikë në gjuhën shqipe sesa në atë zvicerano-gjermane.

Nga njëra anë, falë internetit dhe shërbimeve të ndryshme të transmetimit, sot muzika është bërë më e qasshme, duke promovuar kështu diversitetin muzikor në gjithë Zvicrën. Padyshim se sot në Zvicër veprojnë shumë këngëtarë nga diaspora shqiptare që janë të njohur edhe ndërkombëtarisht, si Ilira dhe reperi EAZ. Mirëpo, në Zvicër po ashtu dëgjohen edhe këngët e yjeve me famë botërore si Dua Lipa, Rita Ora, Bebe Rexha e shumë të tjerë.⁴⁵ Ndoshta shembulli më i mirë i kontributit të muzikës shqiptare për kulturën në Zvicër është ai i Gjon Muharremaj (Gjon's Tears) i cili babanë e ka me origjinë kosovare ndërsa nënën tiranase. Në vitin 2021 ai e përfaqësoi Zvicrën në festivalin e Eurovizionit me këngën "Tout l'univers" (I gjithë universi) dhe e fitoi vendin e tretë.⁴⁶ Vlen të përmendet se Gjoni duhej ta përfaqësonte Zvicrën në Festivalin Evropian të Këngës 2020 që do të mbahej në Rotterdam me këngën "Répondez-moi" (Përgjigjmu mua), por festivali u anulua për shkak të pandemisë së COVID-19. Megjithatë, Zvicra vendosi që Gjoni sërish ta përfaqësonte Zvicrën në Festivalin e Eurovizionit 2021.

⁴⁴ Rexhep Rifati, "Java e 'Kulturës Shqiptare' në Zvicër nis me dy ekspozita, *Diaspora Shqiptare*, 2 tetor 2021; <https://diasporashqiptare.al/2021/10/02/java-e-kultures-shqiptare-ne-zvicer-nis-me-dy-ekspozita/>.

⁴⁵ Albinfo, "Media zvicerane shkruan për këngëtarët e famshëm shqiptarë," *Albinfo.ch*, 16 gusht 2023; <https://www.albinfo.ch/media-zvicerane-shkruan-per-kengetaret-e-famsh-em-shqiptare/>.

⁴⁶ Ora News, "Gjon's Tears - Shqiptari i talentuar që përfaqëson Zvicrën në Festivalin Evropian të Këngës," *Ora News*, 23 prill 2021; <https://www.oranews.tv/lifestyle/gjons-tears-shqiptari-i-talentuar-qe-perfaqeson-zviceren-ne-festivalin--i796791>.

Përndryshe, në vitin 2019, Gjoni kishte komponuar këngën me titull “Babi”, përmes së cilës ndërthuri jo vetëm gjuhën shqipe me atë franceze, por edhe elementet e muzikës shqiptare me ato evropiane.⁴⁷

Nga ana tjetër, sporti, e veçanërisht futbolli, është një nga sferat ku diaspora shqiptare në Zvicër ka pasur një kontribut jashtëzakonisht të madh. Disa nga futbollistët më të njohur të Zvicrës në dekadat e fundit si Granit Xhaka, Xherdan Shaqiri, Valon Behrami dhe Milaim Rama i përkasin komunitetit shqiptar. Ata e kanë përfaqësuar me dinjitet Zvicrën në kampionate botërore dhe europiane, duke sjellë krenari jo vetëm për mbarë diasporën shqiptare, por edhe duke simbolizuar integrimin e suksesshëm të tyre në shtetin mikpritës. Duhet theksuar se në Zvicër veprojnë mbi 20 klube shqiptare me dhjetëra skuadra që bëjnë një punë gjigande përmes aktiviteteve të përditshme gjatë tërë vitit dhe atë me një vetorganizim vullnetar. Klubet futbollistike si “Dardania” në Basel, “Besa” në St. Gallen, “Iliria” në Solothurn dhe “Eagles” në Aarau përveç aktiviteteve sportive, kanë edhe funksion edukativ dhe integruar, meqenëse i ndihmojnë të rinjtë shqiptarë në Zvicër të ndërtojnë ura shoqërore me komunitetet e tjera dhe të përfshihen në jetën shoqërore zvicerane përmes sportit.⁴⁸ Përndryshe, edhe pse me më pak sukses, sportistët shqiptarë kanë qenë gjithashtu aktivë në disiplinat e tjera si karate, atletikë dhe sportet luftarake. Edhe në këto sporte ata kanë shënuar rezultate të kënaqshme në garat kombëtare dhe ndërkombëtare, duke dëshmuar kontributin e diasporës në nivelet më të larta të sportit në Zvicër.

Përfundime

Kontributi i diasporës shqiptare në Zvicër për shtetin mikpritës përfaqëson një histori suksesi, që kapërcen kufijtë e një komuniteti emigrant dhe e shndërron atë në një faktor të rëndësishëm të zhvillimit të përgjithshëm shoqëror, sidomos në sferën ekonomike, politike, kulturore dhe sportive të vendit nikoqir. Nga fillimet e vështira si punëtorë sezonalë në vitet e ‘60-ta, e deri tek afirmimi i bizneseve të suksesshme, përfaqësimi politikë në të gjitha nivelet dhe vlerësimi në fushat e artizanatit, kulturës dhe sportit, shqiptarët në Zvicër kanë kaluar një rrugëtim të gjatë drejt integritetit dhe afirmimit. Sot, shqiptarët në Zvicër jo vetëm që janë pjesë e rëndësishme e ekonomisë

⁴⁷ Po aty.

⁴⁸ Albinfo, “Futbolli i klubeve shqiptare të Zvicrës, një nga organizimet më të mëdha të diasporës shqiptare,” *Albinfo.ch*, 7 nëntor 2018; <https://www.albinfo.ch/futbolli-i-klubeve-shqiptare-te-zvices-nje-nga-organizimet-me-te-medha-te-diaspores-shqiptare/>.

vendase, por gjithashtu kontribuojnë në pasurimin e jetës kulturore dhe politike të këtij shteti. Bizneset e shumta, gastronomia e njohur, suksesi në industrinë e ndërtimit dhe artizanatit, si dhe pjesëmarrja aktive në jetën publike, dëshmojnë për rolin e pazëvendësueshëm që ky komunitet luan në Zvicër. Njëkohësisht, përkushtimi i vazhdueshëm ndaj vendlindjes, përmes mbështetjes morale, financiare dhe politike, e vendos diasporën shqiptare në Zvicër si një urë lidhëse mes dy realiteteve – atë të prejardhjes dhe atë të integritit. Në këtë mënyrë, diaspora shqiptare në Zvicër përbën një shembull të fuqishëm të kapacitetit transformues që ka migrimi, kur ai përcillet me punë, përkushtim, vizion dhe angazhim për të mirën e përbashkët - si të vendit të prejardhjes, ashtu edhe të atij mikpritës.

